

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

**Офіс Генерального прокурора
(до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

*(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)*

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України,

виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини у діяльності державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» (далі – СІЗО, установа), у якій на час відвідування НПМ утримувалось 226 осіб.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Під час здійснення 11 та 13 березня 2024 року відвідування групою НПМ установи встановлено, що незважаючи на те, що Європейський Комітет із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) постійно наголошує у своїх доповідях на необхідність боротьби із негативним впливом неформальної тюремної ієрархії, групою НПМ встановлено існуючу в установі практику дискримінації, сегрегації та стигматизації засуджених (ув'язнених), що виражається у належності останніх до особливо вразливої категорії. Зазначеній категорії засуджених (ув'язнених) не створено умови для реалізації їх рівних прав у порівнянні з іншими утримуваними.

На цих осіб покладається обов'язок виконання «брудної» роботи, зокрема, такої, як прибирання вбиралень, вони постійно зазнають утисків та насмішок з боку інших засуджених (ув'язнених).

Так, під час здійснення відвідування групою НПМ виявлено у камері № 27 двох ув'язнених, які відносяться до зазначеної вище категорії. Особливо вразлива категорія утримуваних проживає у камерному приміщенні, яке

перебуває у незадовільному санітарно-гігієнічному стані та потребує проведення ремонту.

У порушення вимог правила 22.5 Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП) та Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення слідчого ізолятора, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норма забезпечення), зазначена камера не забезпечена баком для питної води ємністю 15 л. з водорозбірним краном, кришкою, кухлем і тазом, у зв'язку із чим, утримувані особи змушені вживати воду з централізованого водогону установи.

Зазначене вище можна розцінювати як катування, а саме спричинення морального страждання, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду за мовчазної згоди посадових осіб установи, відповідно до статті 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Окрім цього, вказане вище порушення було приводом до подання заяв до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Так, у справі «С.П. та інші проти Росії» (CASE OF S.P. AND OTHERS v. RUSSIA) (заяви № 36463/11 та 10 інших від 02.08.2023), йдеться про стигматизацію, сегрегацію засуджених, у тому числі щодо тримання їх в окремих житлових приміщеннях з неналежними умовами утримування в місцях несвободи, їх харчування за окремим столом, утиски з боку інших засуджених.

За цих підстав ЄСПЛ постановив, що мало місце порушення вимог статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

Використання відеоспостереження у слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюється на підставі Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 06.06.2018 № 765/32217.

У порушення вимог пункту 8 розділу 5 Порядку відеокамерами не обладнано: збірне відділення (камери), службові та підсобні приміщення адміністративного будинку та прогулянкові дворики.

Відсутність обов'язкових камер відеоспостереження створює сприятливі умови для зловживань з боку персоналу установи та порушень прав ув'язнених осіб.

Представниками групи НПМ зафіксовано незадовільний стан даху режимного корпусу, що експлуатується вже понад 200 років, а також його конструктивних елементів. У ході спілкування з керівництвом установи встановлено, що основною проблемою в установі залишається незадовільний стан водостічної системи та даху режимного корпусу, внаслідок чого

спостерігається затікання стін, руйнування кроквяної системи даху, стін і ураження їх грибокком.

За результатами попередніх відвідувань НППМ до Міністерства юстиції України з метою запобігання доведення будівлі режимного корпусу до руйнування та приведення умов утримання засуджених та ув'язнених до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів, неодноразово вносилися пропозиції щодо виділення фінансування для проведення ремонтних робіт даху режимного корпусу установи, так як самотужки керівництво слідчого ізолятора тривалий час не може вирішити це питання. Однак, дієвих заходів з боку Міністерства юстиції України до цього часу не вжито.

Під час вивчення стану обладнання приміщень збірного відділення установи встановлено недотримання вимог Норм забезпечення, що є порушенням прав осіб, узятих під варту, на гідні умови тримання.

Крім того, умови тримання у приміщеннях збірного відділення також не відповідають вимогам пункту 18.1 ЄПП (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць). Так, у приміщеннях збірного відділення відсутня система водопостачання та водовідведення, ув'язнені не мають доступу до належного природного освітлення. Наявні 4 приміщення для тимчасового перебування осіб, узятих під варту, обладнані лише однією лавою для сидіння, а також обладнані з порушенням норм жилої площі (кожне з них має площу 1,4 м²) та нагадують «кам'яні мішки».

Відповідно до вимог пункту 10 розділу II Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 (далі – ПВР СІЗО), ув'язнені та засуджені на період оформлення облікових документів розміщуються у приміщеннях збірного відділення на строк не більше двох годин.

У порушення вимог вищезазначеного пункту ПВР СІЗО «Книга чергувань по збірному відділенню», у якій має фіксуватися час перебування у відділенні ув'язнених та засуджених, належним чином не ведеться, у зв'язку з чим є непоодинокі випадки, коли встановити фактичний час їх перебування у приміщеннях збірного відділення не вбачається можливим.

У порушення вимог пункту 4 розділу IV ПВР СІЗО з боку адміністрації установи відсутній контроль за процесом забезпечення ув'язнених та засуджених наборами продуктів харчування перед відправленням для участі в кримінальному провадженні за межами СІЗО. Так, наказом начальника СІЗО особа з числа персоналу СІЗО, відповідальна за видачу продуктів харчування ув'язненим та засудженим, які відправляються за межі СІЗО для участі в кримінальному провадженні, не визначена, а «Журнал обліку продуктів харчування, що видаються ув'язненим і засудженим перед відправленням за межі СІЗО» в установі відсутній.

Всі наявні 9 прогулянкових двориків не обладнані достатнім укриттям від атмосферних опадів, що не відповідає пункту 48 Другої загальної доповіді

Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню [СРТ/Inf (92) 3]. Прогулянкові дворики № 2 та 5 потребують проведення ремонтних робіт.

Під час вивчення стану обладнання лазне-прального комплексу (далі – ЛПК) встановлено порушення вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про організацію лазне-прального обслуговування), що порушують права засуджених та ув'язнених на гідні умови тримання.

Окремі приміщення ЛПК перебувають у неналежному санітарно-гігієнічному стані та потребують проведення ремонту.

Крім того, під час відвідування приміщень ЛПК встановлено, що адміністрацією установи належні умови тримання засуджених не забезпечуються. Так, належний температурний режим в приміщенні для роздягання (одягання) не дотримується, зокрема, в зазначеному приміщенні він складає плюс 17,6 °С, що є нижче встановлених норм відповідно до вимог пункту 2.13 розділу II Положення про організацію лазне-прального обслуговування.

У порушення вимог Додатку 8 Положення про організацію лазне-прального обслуговування в установі відсутній «Журнал дезінфекції (дезінсекції) одягу та постільних речей в дезінфекційних камерах установи», що не дозволяє здійснювати контроль за проведенням дезінфекції.

З боку адміністрації установи порядок лазне-прального обслуговування засуджених (осіб, узятих під варту) в ЛПК належним чином не дотримується.

Так, у відповідності до вимог пункту 3.11 розділу III Положення про організацію лазне-прального обслуговування у місці (куточку) фельдшера медичної частини (фельдшерського пункту) ЛПК установи для проведення тілесного огляду і надання медичної допомоги засудженим (особам, узятим під варту) розміщується «Журнал обліку проведення тілесних оглядів у лазні установи» та аптечка (сумка) для надання медичної допомоги. Проте, під час відвідування приміщень ЛПК установи встановлено, що зазначена вище аптечка практично не укомплектована, що не дасть змоги фельдшеру, у разі потреби, надати своєчасну та якісну медичну допомогу засудженим (особам, узятим під варту), що у свою чергу може призвести до погіршення стану здоров'я та загрози їх життю.

Крім того, «Журнал обліку проведення тілесних оглядів у лазні установи» з 16.01.2024 не ведеться, а «Книга обліку відвідування лазні установи» ведеться формально.

Також, у порушення вимог Додатку 2 Положення про організацію лазне-прального обслуговування в установі протягом останніх двох місяців належним чином не ведеться (заповнюється олівцем) «Книга обліку прийняття (видачі) білизни та використання мийних засобів», що свідчить про зловживання з боку адміністрації установи у частині використання та списання мийних засобів.

При проведенні конфіденційних бесід із засудженими групою НПМ встановлено, що ситуація з відсутністю сушарки призводить до того, що засуджені інколи вимушені користуватися вологим одягом та білизною.

У порушення вимог правила 22.5 ЄПП та Норми забезпечення коридор та 3 спальні приміщення гуртожитку не забезпечені баками для питної води ємністю 15 л. з водорозбірним краном, кришкою, кухлем і тазом, у зв'язку із чим, засуджені змушені вживати воду з централізованого водогону установи.

У порушення вимог пункту 3 глави 2 розділу VIII ПВР СІЗО адміністрацією СІЗО належні умови неповнолітнім особам для заняття фізичною культурою і спортом не забезпечуються. Так, відповідна спортивна кімната у СІЗО відсутня, внаслідок чого заняття за окремим планом з неповнолітніми не проводяться.

Також, встановлено незадовільний показник освітлення у деяких приміщеннях установи.

Так, у приміщенні класу для проведення навчальних занять з неповнолітніми особами рівень природного освітлення є недостатнім. На час відвідування показник загального освітлення складав 51 люкс при тому, що згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», ДБН В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 люкс.

Під час відвідування камери № 64, де тримається вагітна жінка, встановлено порушення умов її тримання, зокрема, порушення вимог Норми забезпечення та ПВР СІЗО. Так, у камері відсутні шафа для одягу та електрична плитка для розігріву їжі.

У порушення вимог правила 22.5 ЄПП та Норм забезпечення камери № 64, 25, 69, 63, 62 та 59 не забезпечені баками для питної води ємністю 15 л. з водорозбірним краном, кришкою, кухлем і тазом, у зв'язку із чим, утримувані особи змушені вживати воду з централізованого водогону установи.

Також, встановлено надмірну заграбованість вікон у деяких камерних приміщеннях установи.

У камері № 62 через надмірну заграбованість недостатньо природного освітлення, на час відвідування показник загального освітлення складав 71 люкс.

Під час відвідування установи виявлено порушення вимог Кодексу цивільного захисту України у частині вирішення питання щодо укриття населення та його захисту.

Так, приміщення обох наявних в установі відвіданих укриттів перебувають у незадовільному санітарно-гігієнічному стані та потребують проведення капітального ремонту і дообладнання.

Окрім цього, при проведенні конфіденційного спілкування із засудженими (особами, узятими під варту) встановлено, що під час сигналу «Повітряна тривога» вони до укриттів не переводяться.

В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки в Україні).

У камері № 27, де тримаються 2 ув'язнених, виявлено побутові електроприлади з порушеннями техніки безпеки.

Пожежні щити в установі належним чином не укомплектовано.

У відповідності до вимог пункту 2 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні в установі дерев'яні елементи горищних покриттів (крокви, лати) будівель повинні оброблятися засобами вогнезахисту, які забезпечують відповідну вогнезахисну ефективність. Не менше одного разу на рік комісією установи має здійснюватися перевірка стану вогнезахисного покриття (просочення), за результатами якої складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочення).

В ході спілкування з працівниками установи встановлено, що у порушення вимог Правил пожежної безпеки в Україні робота у цьому напрямку не проводилася протягом щонайменше останніх 7-ми років. Крім того, відповідальна за утримання вогнезахисного покриття особа наказом керівника установи не призначена.

У відповідності до вимог підпункту 1.20 пункту 1 розділу IV Правил пожежної безпеки в Україні в установі замір опору ізоляції і перевірка спрацювання приладів захисту електричних мереж та електроустановок від короткого замикання мають проводитись 1 раз на 2 роки.

В ході спілкування з працівниками установи встановлено, що у порушення вимог Правил пожежної безпеки в Україні робота у цьому напрямку не проводилася протягом останніх кількох років.

Виявлені в ході відвідування установи порушення вимог Правил пожежної безпеки в Україні можуть призвести до надзвичайних подій (зокрема, пожежа, задимлення тощо), що є порушенням права засуджених (ув'язнених) та персоналу установи на життя.

У порушення вимог пункту 2 глави 3 розділу VIII ПВР СІЗО камери, жилі приміщення, бібліотека, кімната для виховної роботи, палати медичної частини (лікарняного закладу) та карцери СІЗО не радіофіковані.

Таким чином, у порушення вимог правила 24.10 ЄПП засуджені та ув'язнені не мають можливості регулярно одержувати інформацію про суспільні події.

У порушення вимог пункту 2 глави 3 розділу VIII ПВР СІЗО та Норми забезпечення в установі відсутній клуб, що порушує права засуджених на гідні умови тримання.

Таким чином, може порушуватися порядок організації дозвілля ув'язнених та засуджених в установі.

У порушення вимог пункту 2 розділу VI ПВР СІЗО молодші інспектори чергової зміни, які приймають передачі, не одягнені у білі халати, та не мають в санітарних книжках відміток про проходження медичного огляду, що порушує санітарно-гігієнічні норми та може призвести до поширення інфекційних

захворювань.

У відповідності до вимог пункту 4 глави 5 розділу I ПВР СІЗО комплексна перевірка СІЗО здійснюється Департаментом з питань виконання кримінальних покарань один раз на п'ять років і один раз на два роки міжрегіональним управлінням.

Однак встановлено, що остання комплексна перевірка державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» персоналом Центрально-Західного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції проводилася у 2018 році, понад 5 років тому.

Департаментом з питань виконання кримінальних покарань комплексна перевірка протягом 2019-2024 років не проводилася.

Вищевикладене є також порушенням вимог правила 9 ЄПП, яким передбачено, що всі пенітенціарні установи повинні регулярно інспектуватися державними органами та піддаватися незалежному моніторингу.

На підставі вищевикладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення та недопущення у подальшому порушень, виявлених у діяльності державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор», зокрема:

1.1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» та розробити план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому, копію якого направити Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

1.2. Вжити заходів щодо припинення та недопущення у подальшому практики дискримінації, сегрегації та стигматизації засуджених (ув'язнених) в установі.

1.3. Опрацювати питання щодо невідкладного проведення ремонту даху будівлі режимного корпусу установи з метою запобігання доведення її до руйнування та інших приміщень установи з метою приведення умов утримання засуджених та ув'язнених до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

1.4. Обладнання приміщень збірного відділення установи привести у відповідність до вимог Норм забезпечення та міжнародних стандартів.

1.5. Забезпечити ведення належним чином службової документації.

1.6. Встановити постійний контроль за порядком видачі продуктів харчування ув'язненим та засудженим, які відправляються за межі СІЗО для участі в кримінальному провадженні.

1.7. У прогулянкових двориках обладнати укриття від атмосферних опадів. У прогулянкових двориках № 2 та 5 забезпечити проведення ремонту.

1.8. Обладнання приміщень лазне-прального комплексу установи привести у відповідність до вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування.

1.9. Вжити заходів щодо припинення та недопущення у подальшому порушень температурного режиму в приміщеннях ЛПК установи.

1.10. Обладнання приміщень гуртожитку установи привести у відповідність до вимог Норм забезпечення.

1.11. Забезпечити постійний доступ засуджених та ув'язнених до чистої питної води у відповідності до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

1.12. Забезпечити належні умови для заняття неповнолітніми особами фізичною культурою і спортом.

1.13. Привести у відповідність до вимог чинного законодавства та міжнародних стандартів умови тримання засуджених та ув'язнених у камерних приміщеннях установи. Забезпечити належний рівень природного і штучного освітлення.

1.14. Вжити заходів щодо невідкладного укомплектування аптечки (сумки) для надання медичної допомоги засудженим (особам, узятим під варту) в ЛПК установи.

1.15. Вжити заходів щодо обладнання у відповідності до вимог чинного законодавства наявних в установі укриттів.

1.16. Вжити заходів щодо усунення виявлених в установі порушень вимог Правил пожежної безпеки в Україні.

1.17. Порядок обладнання та використання системи відеоспостереження в установі привести у відповідність до вимог відповідного Порядку.

1.18. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень в частині забезпечення засудженим та ув'язненим можливості регулярно одержувати інформацію про суспільні події.

1.19. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень у частині порядку організації дозвілля ув'язнених та засуджених.

1.20. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень у частині дотримання правил гігієни і санітарії під час приймання передач.

1.21. Під час щоденних інструктажів чергової зміни увагу працівників установи звертати на необхідність гуманного ставлення до засуджених та ув'язнених.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» на 22 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Тищенко Руслан (050)-967-95-51

